

Kommunfullmäktiges program för insyn och uppföljning av verksamhet som bedrivs av privata utförare

Mandatperiod 2022–2026

Policy

>Program

Plan

Riktlinje

Regler

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
<i>Kommunallagens krav på program</i>	3
<i>Definition av privat utförare</i>	3
<i>Kommunstyrelsen och nämndernas ansvar</i>	3
Mål och riktlinjer för privata utförare	4
<i>Mål och riktlinjer för verksamheten</i>	4
<i>Mål och riktlinjer för upphandling</i>	4
Uppföljning och kontroll	4
<i>Uppföljningsansvar</i>	4
Riktlinjer för nämndernas uppföljning	4
Former för nämndens uppföljning	5
Riktlinjer för kommunstyrelsens uppföljning	5
Allmänhetens insyn	6

Bakgrund

Kommunallagens krav på program

Kommuner får enligt kommunallagen lämna över verksamhet till privata utförare.

¹ Kommunen har fortfarande ansvar gentemot medborgarna för dessa verksamheter på samma sätt som för verksamhet som bedrivs i egen regi.

Kommunfullmäktige ska varje mandatperiod, enligt 3 kap 19b § kommunallagen, anta ett program med mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Programmet ska också ange hur uppföljning ska ske samt hur allmänhetens insyn ska tillgodoses.

Innehållet i programmet i form av exempelvis uppföljningskrav och riktlinjer för allmänhetens insyn påverkar endast förfrågningsunderlag och avtal i upphandlingar som ligger framåt i tiden.

Definition av privat utförare

Med privat utförare avses, enligt 3 kap 18c § kommunallagen, en juridisk person eller en enskild individ som har vården om en kommunal angelägenhet. En juridisk person är ett aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk eller ideell förening eller stiftelse. Även idéburna organisationer och kooperativa föreningar kan vara privata utförare. Däremot avses inte hel- eller delägda kommunala bolag eller kommunala stiftelser.

De aktuella lagbestämmelserna gäller då kommunen är att betrakta som huvudman för en angelägenhet. Kommunen är huvudman för en verksamhet både då verksamheten bedrivs av en upphandlad utförare² och då verksamheten bedrivs av utförare i ett valfrihetssystem³. Fristående förskolor och skolor är inte privata utförare utan är sina egna huvudmän och omfattas inte av 3 kap 18c § i kommunallagen

Kommunstyrelsen och nämndernas ansvar

Enligt kommunallagen har kommunstyrelsen och nämnderna ansvar, inom sitt verksamhetsområde, att se till att verksamheterna drivs enligt lagar, föreskrifter, mål och riktlinjer. De har även ansvar för att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten drivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta gäller oavsett om verksamheten utförs i egen regi eller utförs av en privat utförare. I ansvaret ingår att följa upp och kontrollera verksamheten. Kommunstyrelsen har även ett särskilt ansvar för att leda, samordna och ha uppsikt över verksamheten i nämnder och kommunala företag. Uppsiktsplikten omfattar även verksamhet som lämnats över till privata utförare.

¹ Det gäller dock inte om det i lag eller förordning anges att verksamheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning.

² Enligt Lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU), lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

³ Enligt Lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV)

Mål och riktlinjer för privata utförare

Mål och riktlinjer för verksamheten

De mål och riktlinjer som styr såväl kommunala som privata utförare inom varje nämnds ansvarsområde är:

- De lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla verksamheten
- De mål och styrdokument som kommunfullmäktige fastställer,
- De mål och riktlinjer som nämnden fastställer för verksamheten genom internbudget och internkontrollplan

Det är varje nämnds ansvar att säkerställa att all verksamhet bedrivs i enlighet med angivna mål och riktlinjer. Dessa mål och riktlinjer ska framgå i de förfrågningsunderlag som utgör underlag för upphandling samt i avtal som tecknas med den privata utföraren.

Mål och riktlinjer för upphandling

Övergripande krav som alltid ska ställas vid upphandling framgår av kommunens upphandlings- och inköspolicy. Utöver dessa krav ska en särskild klausul om meddelandefrihet skrivas in i relevanta upphandlingsförfaranden.

Uppföljning och kontroll

Uppföljningsansvar

När en kommunal angelägenhet överlämnas till en privat utförare ska kommunen följa upp och kontrollera verksamheten (3 kap 19§ KL). Det är varje nämnd som ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde. Uppföljningen har två övergripande syften:

- Kontrollera att verksamheten utförs i enlighet med förfrågningsunderlag, anbud och avtal
- Utgöra underlag i kommunens förbättringsarbete för att utveckla och förbättra verksamhet och tjänster till medborgarna

Varje nämnd ansvarar för att uppföljningen regleras i de avtal som tecknats med varje utförare. Det innebär att förfrågningsunderlag och avtal ska innehålla krav på att utföraren medverkar vid uppföljning av verksamheten genom att exempelvis lämna statistik och verksamhetsmått till nämnden. Krav ska också finnas om att utföraren rapporterar nödvändiga uppgifter till nämnden, nationella register eller andra myndigheter. Synpunktshantering ska även regleras så att nämnden, vid begäran, får ta del av inkomna synpunkter.

Riktlinjer för nämndernas uppföljning

Nämnderna ska, enligt reglementet inom sitt område, se till att verksamheten bedrivs enligt fullmäktiges mål och riktlinjer, och på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta görs i samband med delårsuppföljningar samt i årsredovisning. Utöver måluppfyllelse ska varje nämnd följa upp de avtal som nämnden tecknat med privata utförare samt de uppdragsbeskrivningar som överenskommit med verksamheter i kommunens egen regi.

Varje nämnd ska i sin verksamhetsplan ange hur uppföljning av verksamheter som bedrivs av privata aktörer ska ske. Planen ska exempelvis innehålla en sammanfattande beskrivning av nämndens uppföljningsansvar där det framgår vilken form av uppföljning som ska tillämpas, vad som ska följas upp och vilka som ansvarar för uppföljningen. Planen följs sedan upp och redovisas i samband med verksamhetsberättelse och årsredovisning.

Former för nämndens uppföljning

Uppföljning av privat utförd verksamhet kan ha olika utgångspunkter och behöver anpassas till den verksamhet som bedrivs. Detta innebär att nämnden måste ta ställning till vilken/vilka typer av uppföljning som ska användas, liksom frekvens och omfattning. I de fall där uppföljning och frekvens är reglerat i lag, styr detta vilka typer av uppföljning som är möjlig. Nedan framgår generella uppföljningsformer som även bör omfatta verksamhet utförd i egen regi där det är lämpligt.

- Regelbunden och riktad uppföljning inklusive avtalsuppföljning syftar till att kontrollera att verksamheten arbetar utifrån avtal, lagar och regler. Uppföljning bör även göras av verksamhet i egenregi med avseende på uppdrag, lagar och regler.
- Uppföljning av kommunens måldokument syftar till att följa upp om verksamheten bedrivs och utvecklas i linje med fastställda mål. Uppföljningen görs i enlighet med kommunens uppföljning i samband med delårsrapporter och årsrapport.
- Individuppföljning syftar sammanfattningsvis till att följa upp berörda personers upplevelser av den verksamhet som bedrivs och/ eller kontrollera att en enskild som får någon insats från kommunen får rätt stöd i överensstämmelse med eventuella beslut.
- Oanmälda besök syftar till att ge en översiktlig bild av förhållandena i en verksamhet.
- Uppföljning av ekonomisk status syftar till att identifiera utförare som riskerar att vara på ekonomiskt obestånd. Detta ger nämnden en möjlighet att ha beredskap för att hantera eventuella förändringar i verksamheten. Varje nämnd ska utifrån nämndens specifika verksamhet och en riskanalys ta ställning till behovet av kontroller av ekonomisk status under löpande avtalsperiod.

Riktlinjer för kommunstyrelsens uppföljning

Kommunstyrelsen ska följa upp nämndernas kontroller. Detta görs utifrån nämndernas verksamhetsberättelser och sammanfattas i kommunens årsredovisning.

Allmänhetens insyn

Varje nämnd ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare (3 kap. 19a § kommunallagen). Detta sker genom att en klausul om allmänhetens insyn finns med i förfrågningsunderlag och avtal. Utföraren är skyldig att lämna information som möjliggör för allmänheten att få insyn i hur verksamheten utförs när kommunen begär det. Kommunens begäran ska i normalfallet vara skriftlig. Kommunen ska precisera vilken information som efterfrågas. Informationen ska, om inte annat avtalats, lämnas i skriftlig form. Informationen ska ha koppling till upphandlingen och den verksamhet som upphandlas och inte ställa högre krav än vad som är rimligt. Utföraren behöver inte lämna uppgifter om utlämnandet strider mot lag eller annan författning eller om uppgifterna kommer att omfattas av sekretess hos kommunen. Den information som lämnas till kommunen ska inte anses utgöra företagshemligheter enligt lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter.